ART MEDIAǴA QÁNIGELESKEN TELKANALLAR

Orazov Abdiqadir – *Keńes xatkeri*
Abdiqadirorazov3@gmail.com
Ózbekstan mámleketlik kórkem óner hám mádeniyat institutı Nókis filialı

ТЕЛЕКАНАЛЫ, СПЕЦИАЛИЗИРУЮЩИЕСЯ НА АРТ МЕДИА

Оразов Абдикадир – *Секретарь Совета*
Нукусского филиала Государственного института искусств и культуры Узбекистана

ART MEDIA TV CHANNELS

Orazov Abdiqadir – *Secretary of the Council*
Nukus branch of the Uzbek State Institute of Arts and Culture

Tayanısh sózler: art jurnalistika, art-media, «Madaniyat va ma'rifat», «Navo» hám «Kinoteatr», jámiyetlik pikir.

Rezyume. Maqalada art-mediaǵa qánigelesken telekanallardıń art-jurnalistika koncepciyası hám jámiettiń estetikalıq talǵamın qáliplestiriw, mádeniy qádiriyatlardı úgit-násiyatlawdaǵı ornı haqqında sóz baradı. "Mádeniyat hám aǵartıwshılıq", "Navo", "Kinoteatr" telekanallarınıń mádeniy-aǵartıwshılıq jumıslar, muzıkalıq hám kino ónimlerin úgit-násiyatlawdaǵı ornı atap ótildi.

Ключевые слова: арт-журналистика, арт-медиа, «Культура и просвещение», «Наво» и «Кинотеатр» общественное мнение.

Резюме. В статье обсуждается роль телеканалов, специализирующихся на арт-медиа, в формировании концепции арт-журналистики и эстетического вкуса общества, а также в продвижении культурных ценностей. Отмечается роль телеканалов «Маданият ва маърифат,» «Наво» и «Кинотеатр» в продвижении культурно-просветительской работы, музыкальных и кинопроизводств.

Key words: art journalism, art media, «Culture and Enlightenment», «Navo» and «Cinema», public opinion.

Summary. The article discusses the role of TV channels specializing in art media in shaping the concept of art journalism and the aesthetic sensibility of society, as well as promoting cultural values. The current role of the «Madaniyat va ma'rifat», «Navo» and «Kinoteatr» television channels in promoting cultural and educational work, as well as musical and film productions, is noted.

KIRISIW. Art-jurnalistika – bul mádeniyat hám kórkem óner tarawın sáwlelendiretuǵın medianıń qánigelesken baǵdarı bolıp tabıladı. Ol dóretiwshiler menen auditoriya arasında baylanıstırıwshı wazıypanı atqarıp, jámiyettiń estetikalıq talǵamın qáliplestiredi hám jańa mádeniy qádiriyatlardı úgit-násiyatlap baradı.

Televidenie jámiyet turmısında ayrıqsha áhmiyetke iye bolıp, ol xalıqqa siyasiy, sociallıq, ekonomikalıq, mádeniy-aǵartıwshılıq baǵdarındaǵı jumıslardı tásirsheń usılda jetkerip beretuǵın kommunikaciya qurallarınan biri bolıp esaplanadı. Art mediaǵa qánigelesken telkanallar bolsa tamashagóylerge tek ǵana kewil ashar baǵdarlamalardı usınıp qoymastan belgili xudojnik hám dramaturglerdiń shıǵarmaları, sonday-aq, muzıka, teatr, kino dóretpelerin talqılap, jámiyette mádeniy bilim hám kónlikpelerdi payda etiwde xızmet etip keledi.

USILLAR. Bul ilimiy maqala temasın sáwlelendiriwde elimizde kórkem óner hám mádeniyat tarawına qánigelesken telekanallar jumısı talqılanadı. Izertlew jumısında Mádeniy aǵartıwshılıq baǵdarındaǵı jumıslardı úgit-násiyatlawda «Madaniyat va ma'rifat» telekanalı, muzıkalıq dóretpelerdi keń auditoriyaǵa jetkeriwde «Navo» telekanalı, sonday-aq, kino kórkem shıǵarmaların sáwlelendiriwde «Kinoteatr» telekanallarınıń búgingi kúndegi xızmeti atap ótiledi.

NÁTIYJE HÁM TALQÍLAWLAR

«Madaniyat va ma'rifat» telekanalı elimizde mádeniyat, ilim hám mádeniy-ruwxıy qádiriyatlardı rawajlandırıwda óz úlesin qosıp kelmekte. Telekanal Ózbekstan Respublikası Prezidentiniń 2012-jıl 30-iyulda qabıl etilgen qararı tiykarında shólkemlestirilgen. Usı qararǵa muwapıq, telekanal 2013-jıl 1-yanvardan baslap óz baǵdarlamaların efir arqalı tamashagóylerge jetkize basladı. Telekanaldıń payda bolıwı elimizdiń mádeniy hám ruwxıy turmısın bayıtıwǵa, xalqımızdıń mádeniy bilim dárejesin arttırıwǵa xızmet etiw maqsetinde shólkemlesirilgen. [1]

Telekanal qısqa waqıt ishinde tele tamashagóylerdiń kewlinen orın alıp, elimizdiń mádeniy-aǵartıwshılıq turmısında óz orının taptı. Onıń efir waqıtı 24 saat dawam etip, elimizdiń barlıq aymaqların qamtıydı. Baǵdarlamalar kórermenlerdiń jası, qızıǵıwshılıǵı hám kásibine qaramastan xalıqtıń barlıq qatlamına arnalǵan. Telekanal hár bir waqıya hám temanı

sáwlelendiriwde xalıqtıń milliy mentaliteti, qádiriyatları hám ádep-ikramlılıq qaǵıydaların esapqa aladı. Sol sebepli, telekanal zıyalılar, mádeniyat hám kórkem óner wákilleri tárepinen joqarı bahalanıp kelinedi.

Telekanal quramında birneshe arnawlı redaksiyalar jumıs alıp baradı. «Málimleme-tallaw baǵdarlamaları» redaksiyası elimiz hám dúnyada júz berip atırǵan mádeniy waqıyalar haqqında operativ maǵlıwmat berip, ilim, bilimlendiriw hám kórkem óner tarawlarındaǵı jańalıqlardı sáwlelendiredi. «Mádeniy-kórkem baǵdarlamalar» redaksiyası bolsa ádebiyat, muzıka, kórkem óner hám festival, seminar, kórgizbeler haqqında telekórsetiwler tayarlaydı, belgili dóretiwshilerdiń jumısın tanıstıradı. Sonday-aq, «Ruwxıy-aǵartıwshılıq baǵdarlamalar» redaksiyası bolsa xalıqtıń bilim hám mádeniy dárejesin arttırıwǵa qaratılǵan baǵdarlamalardı tayarlaydı, bilimlendiriw tarawındaǵı reformalar haqqında kórsetiwlerdi uzatıp baradı.

Bunnan tısqarı, «Ilimiy-aǵartıwshılıq baǵdarlamalar» redaksiyası xalqımızdıń bay tariyxıy hám mádeniy miyrasın sáwlelendiriw, ullı ata-babalarımızdıń dúnya sivilizaciyasına qosqan úlesin keń sáwlelendirip baradı. Al «Kino, videoónimler hám operativ dublyaj» redaksiyası bolsa milliy hám jáhán kino ónimlerin efirge tayarlap, sırt el filmlerin milliy mentalitetke say dublyaj etip tamashagóylerge uzatıp keledi.

Elimizde muzıkalıq mádeniyattı rawajlandırıw, milliy hám jáhán muzıka miyrasın keńnen en jaydırıw, jaslardıń ruwxıy hám estetikalıq talǵamın jetilistiriwde «Navo» telekanalı áhmiyetli rol atqarıp kelmekte. Telekanal Ózbekstan Respublikası Prezidentiniń 2014-jıl 17-dekabrde qabıl etilgen qararı tiykarında shólkemlestirilgen. Qararǵa muwapıq, telekanal «Yoshlar» teleradiokanalı janında jańa muzıkalıq telekanal sıpatında shólkemlestirildi. [2]

«Navo» telekanalı xalıqtı jáhán hám ózbek klassikalıq muzıkası, zamanagóy estrada kórkem óneriniń eń jaqsı úlgileri menen tanıstırıp baradı. Telekanaldıń efir waqıtı 24 saat bolıp, teletamashagóylerge túrli muzıkalıq baǵdarlamalardı usınıp baradı. Baǵdarlamalar arasında «Umıtılmas namalar», «Milliy miyras», «Máńgi namalar», «Jańa jaqın qosıqlar» hám «Klassikalıq nama» sıyaqlı kórsetiwler bar. Bul baǵdarlamalarda ózbek milliy muzıkası, klassikalıq namalar hám ustaz qosıqshılardıń professional atqarıwları kórsetilip, tamashagóylerge bay muzıkalıq miyras haqqında maǵlıwmat beriledi. Sonıń menen birge, ózbek xalıq muzıkası, ayaq oyını kórkem óneri hám sazlı muzıka mekteplerіniń ráńbáreńligi, olar erisken jetiskenlikler hám jáhán mádeniyatındaǵı ornı haqqında maǵlıwmatlar keń sáwlelendiriledi. Bul bolsa keń jámiyechiliktiń, ásirese jaslardıń muzıkalıq sawatlılıǵın arttırıwǵa, olardı klassikalıq muzıka hám milliy qádiriyatlarǵa húrmet ruwxında tárbiyalawǵa úles qosıwda áhmiyetli esaplanadı.

Telekanal quramında birneshe redaksiyalar jumıs alıp baradı. «Telebaǵdarlamalardı támiyinlew redaksiyası» muzıkalıq klipler, konsertler, reklama hám kommersiyalıq kórsetiwlerdi tayarlaw hám efirge uzatıw jumısları menen shuǵıllanadı. «Efirge tayarlaw redaksiyası» bolsa ózbek klassikalıq kórkem óneri, dástúriy qosıqshılıq hám estrada muzıkası haqqında telekórsetiwler tayarlaydı. Al «Efirge uzatıw redaksiyası» bolsa baǵdarlamalardıń waqıtında efirge shıǵıwın qadaǵalap, efir setkasınıń durıs islewin támiyinleydi.

«Kinoteatr» telekanalı kino hám teatr kórkem ónerin úgit-násiyatlaw, milliy hám jáhán filmleriniń eń jaqsı úlgilerin tamashagóyler názerine usınıw hám jas áwladtı ulıwma insanıylıq qádiriyatlar ruwxında tárbiyalawda xalqımızǵa xızmet etip kelmekte. Telekanal Ózbekstan Respublikası Ministrler Kabinetiniń 2013-jıl 14-noyabrdegi májilisi protokolı hám Ózbekstan Respublikası Prezidentiniń 2014-jıl 14-dekabrdegi PQ-2273-sanlı qararı tiykarında «Dunyo bo`ylab» telekanalı quramında shólkemlestirilgen. [3]

Búgingi kúnde dúnya boylap hár kúni kóplegen filmler jaratıladı. Biraq olardıń jumısınan kórkemlik jaqtan jetik, mazmunlı hám milliy qádiriyatlarǵa sáykes keletuǵının tańlap alıw oǵada itibardı talap etedi. Mine sonıń ushın da «Kinoteatr» telekanalı tamashagóylerdiń talabın qanaatlandırıw maqsetinde shólkemlestirilgen bolıp, shańaraqlıq filmler, melodramalar, komediyalar, balalar ushın filmler, seriallar, sonday-aq, milliy hám jáhán kinosınıń eń saylandı úlgilerin turaqlı kórsetip baradı.

Telekanal milliy kino ónimlerin rawajlandırıw maqsetinde Ózbekkino Milliy agentligi hám elimizdegi jeke menshik kinostudiyalar menen tıǵız birge islesedi. Usı birge islesiw nátiyjesinde jańa ózbek filmleri turaqlı túrde telekanal arqalı kórsetilip kelinbekte. Mısalı, 2015–2016-jıllarda studiyalar tárepinen jaratılǵan 100 ge jaqın kórkem film telekanal efirinde kórsetilgen.

Telekanal teatr kórkem ónerine de ayrıqsha itibar beredi. Mámleketimiz teatrlarında saxnalastırılǵan spektakller kóshpeli televideniye stansiyası járdeminde jazıp alınıp, tamashagóylerge efir arqalı jetkiziledi. Bunnan tısqarı, telekanal sırt el kinostudiyaları menen de birge islesiw jolǵa qoyılǵan bolıp, shártnama tiykarında sırt el serialların telekanal efirine tayarlap keledi. Sonıń menen birge, belgili aktyorlar, rejissyorlar hám kórkem óner

wákilleriniń ómiri hám dóretiwshiligi haqqında da baǵdarlamalar uzatıp baradı.

Telekanal quramında úsh tiykarǵı redaksiya jumıs alıp baradı. «Telebaǵdarlamalardı támiyinlew» redaksiyası efirdi kino ónimler menen támiyinlew, reklama hám kommersiyalıq shártnamalar menen islesiw menen shuǵıllanadı. «Efirge tayarlaw» redaksiyası bolsa milliy hám jáhán kinosınıń saylandı úlgilerin tańlap, telekórsetiwler tayarlaydı. «Efirge uzatıw» redaksiyası bolsa baǵdarlamalardıń waqtında efirge shıǵıwın qadaǵalap, efir setkasınıń durıs islewin támiyinleydi.

Juwmaqlap aytqanda, kórkem óner hám mádeniyat tarawına qánigelsken telekanallar xalıqtı tez hám anıq maǵlıwmat penen támiyinlep ǵana qoymastan, mádeniyat, bilimlendiriw hám mádeniy miyras hám milliy qádiriyatlardı úgit-násiyatlawda úlken áhmiyetke iye esaplanadı.

Zaman talapları tiykarında rawajlanıp atırǵan bul telekanallar keleshekte de teleauditoriya ushın jańa hám qızıqlı tele baǵdarlamalardı usınıp, kórkem óner jurnalistikanıń rawajlanıwına úlken úles qosıp bara beredi.

Paydanılılǵan ádebiyatlar

1. English Oxford living dictionary//https:en.oxforddictionaries.com/ definition/art.
2. M.A. Мясникова «Телевидение как феномен культуры» Учебное пособие. 2017. С. 133.
3. «Jurnalistika hám ǵalaba kommunikaciya tiykarları» Sabaqlıq. 2022. B. 330.
4. Ózbekstan Respublikası Prezidentiniń «Ózbekstan milliy teleradiokompaniyasınıń sanlı telekanalları sanın keńeytiw, olardan tolıq formatta paydalanıw, sapalı tolıqtırıw hám xızmet kórsetiw haqqında»ǵı 2012-jıl 30-iyuldegi PQ-1794-sanlı qararı.
5. Ózbekstan Respublikası Prezidentiniń 2014-jıl 17-dekabrdegi «Máhálle» aǵartıwshılıq teleradiokanalın shólkemlestiriw hám sanlı telekórsetiwlerdi bunnan bılay da keńeytiw ilajları haqqında»ǵı PQ-2273-sanlı qararı.